

Malmö stad
malmostad@malmo.se

2018-03-16
Dnr 400-2016:11433

Rektor: Andreas Katsanikos
andreas.katsanikos@malmo.se

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolbibliotek som
pedagogisk resurs vid Möllevångsskolan i Malmö
kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av Skolbibliotek som pedagogisk resurs. Syftet är att granska om och hur skolan använder skolbiblioteket som pedagogisk resurs för att främja elevers lärande.

De övergripande frågeställningarna är:

- I vilken utsträckning använder skolan skolbiblioteket som en integrerad del i den pedagogiska verksamheten?
- I vilken utsträckning tar rektor ansvar för en väl fungerande samverkan mellan skolbibliotek och lärare.

Granskningen genomförs i årskurserna 4-6 i 20 grundskolor, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida¹. *Skolbibliotekarie är inte en officiell titel på en yrkeskategori. I granskningen använder Skolinspektionen titeln "skolbibliotekarie" i de fall rektor använder begreppet om personal som arbetar med skolbiblioteket.*

Möllevångsskolan i Malmö kommun, ingår i denna granskning.

Skolinspektionen besökte Möllevångsskolan den 14-15 februari 2018. Besöket genomfördes av Anna Wide och Matilda Yvede. Intervjuer med elever, lärare, skolbibliotekarie, rektor samt besök i skolbiblioteket har genomförts. Möllevångsskolan är en kommunal skola belägen i Malmö kommun. Möllevångsskolan har 141 elever i årskurserna 4-6.

Skolans skolbibliotek är beläget centralt i skolan. Det finns ingångar från två håll vilket innebär att alla elever lätt kan ta sig dit. Det är bemannat med en skolbibliotekarie, som är utbildad bibliotekarie, och arbetar 100 procent samt ytterligare en person som bland annat utför administrativa uppgifter för att avlasta skolbibliotekarien. Vid skolan finns en IKT-pedagog som har sitt arbetsrum i bibliotekets lokaler och där utför en hel del arbete med elever, exempelvis spelar in filmer och hjälper eleverna med sina surfplattor. Alla elever har var sin surfplatta och många elever lånar e-böcker med hjälp av den. Skolbiblioteket är öppet för eleverna varje vardag ungefär klockan 8.15-14.00.

I detta beslut ger Skolinspektionen sin bedömning av det granskade området.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

¹ <https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Skolinspektionen-granskar-kvaliteten/skolbibliotek/>

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att skolbiblioteket vid Möllevångsskolan i Malmö är en integrerad del av den pedagogiska verksamheten och ingår som en del i den helhet skolans pedagogiska arbete utgör. Rektorn har gett, och ger, uttryck för att skolbiblioteket vid Möllevångsskolan ska vara en integrerad del i den pedagogiska verksamheten. Utifrån denna grundsyn skedde inför detta läsår rekryteringen av ny skolbibliotekarie.

Skolinspektionen bedömer att lärare, skolbibliotekarie och rektor förändrar och utvecklar arbetet med fokus på att skolbiblioteket ska fortsätta vara integrerat i den pedagogiska verksamheten och främja elevernas lärande. Lärare vid Möllevångsskolan säger så här om skolbibliotekets roll: "Vi är ingenting utan biblioteket och biblioteket är ingenting utan oss".

Granskningen visat att skolbiblioteket används kontinuerligt av klasserna på skolan.

Eleverna går bland annat dit för att låna böcker och för att få hjälp med sina surfplattor av skolans IKT-pedagog. Skolinspektionen bedömer att det är lätt för eleverna att hitta böcker i biblioteket. De har tidigt under sin skoltid blivit introducerade till hur böckerna är sorterade och de får också hjälp av personalen att hitta lämpliga böcker. Eleverna uppger att det är trevligt att vistas där, att det finns mycket att välja på som motsvarar deras intressen och behov och att de lär sig mer med hjälp av skolbiblioteket och dess personal.

Skolbibliotekarien arbetar ofta i de olika klasserna och eleverna upplever att skolbibliotekets verksamhet kan pågå var som helst i skolans lokaler. Skolbibliotekarien har exempelvis deltagit i arbete kring film i klasser, hjälpt eleverna att träna inför nationella prov och deltagit i olika temaarbeten i klasserna. Skolinspektionen bedömer att skolbiblioteket därtill är en del av skolans värdegrundsarbete. Skolbibliotekarien deltar till exempel i olika former av teman där människors olikheter berörs, väljer högläsningssböcker bland annat ur ett värdegrundsperspektiv och är inkopplad då likabehandlingsaktiviteter planeras och genomförs. Skolan arbetar med jämställdhet bland annat genom att personalen tillsammans reflekterar över vilken typ av personer som förekommer i lästa böcker, väljer böcker där könsstereotypa mönster inte förstärks samt erbjuder eleverna en variation kring hur människor skildras. Eleverna har inflytande över bokinköp, bibliotekets utformning och möblering. De har möjlighet att ta upp frågor som berör biblioteket i elevrådet och gör det också.

Skolinspektionen bedömer att rektorn tar ansvar för en väl fungerande samverkan mellan skolbibliotek och lärare. Detta bland annat genom att uttrycka vilka förväntningar han har på skolbibliotekariens arbete och på skolbibliotekets funktion som en integrerad del av skolans verksamhet med utgångspunkt från läroplanen. Vidare tar rektorn ansvar för att det finns planeringstid för lärare och skolbibliotekarie. Rektorn pratar också vid rekrytering av personal om skolbiblioteket och dess betydelse och verksamhet.

Rektorn tar ansvar för att skolbibliotekets lokaler, fysiska och digitala innehåll samt bemanning och öppettider så långt möjligt motsvarar elevernas behov. Till exempel har rektorn anställt en ytterligare person på skolbiblioteket som bland annat utför administrativa sysslor för att frigöra skolbibliotekarien för arbete med eleverna. Denna person pratar också ett av de språk ett flertal elever har som modersmål vilket eleverna lyfter fram som positivt. Skolinspektionen bedömer vidare att rektorn tar ansvar för skolbibliotekets roll i elevernas kunskapsutveckling bland annat genom att se till att skolbibliotekarien kan vara delaktig då

undervisningen planeras och genomförs. Rektorn förväntar sig också att skolbibliotekarien är aktiv i klassrumsarbetet och att lärarna använder sig av skolbiblioteket som funktion utifrån elevernas behov. Rektorn har god kännedom om hur biblioteket arbetar och förstår skolbibliotekets funktion både för elevernas kunskapsutveckling och för värdegrundsarbetet. Skolbibliotekarien deltar i kompetensutveckling tillsammans med skolans lärare genom till exempel "Bedömning för lärande" och Läslyftet. Vidare finns i huvudmannens regi nätverk för skolbibliotekarier i kommunen.

Skolinspektionen bedömer att eleverna får undervisning av sina lärare när det gäller MIK (medie- och informationskunnighet) och att ett källkritiskt förhållningssätt råder i det pedagogiska arbetet. Lärarna uppger att det är självklart att ansvaret för undervisningen vad det gäller MIK och källkritik primärt vilar på dem. Med anledning av den reviderade läroplanen för grundskolan² vill Skolinspektionen dock påtala vikten av att rektorn ser till att det finns en struktur och tydlighet kring skolbibliotekets ansvar för att främja elevernas digitala kompetens.

Sammanfattningsvis har Skolinspektionens granskning inte visat annat än att det granskade området fungerar väl. Därmed avslutas kvalitetsgranskningen.

Bilaga 1 – författningsstöd

X Roland Fallström

Enhetschef

Signerat av: Roland Fallström

X Anna Wide

Anna Wide

Undervisningsråd

Signerat av: Anna Wide

² I den för grundskolan reviderade läroplanen som blir tvingande från och med den 1 juli 2018, men får tillämpas från och med den 1 juli 2017, har skolbiblioteket en utpekad roll när det gäller att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens. (2.8 Rektors ansvar).

Bilaga 1: Författningsstöd

Skolbibliotek

Skollagen (2010:800):

Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek (2 kap. 36 § skollagen).

Förarbeten

Proposition 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s 661

Paragrafen innebär en skyldighet för alla skolhuvudmän för de uppräknade skolformerna att anordna sin verksamhet så att eleverna har tillgång till skolbibliotek för att stimulera skolelevernars intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen. Hur detta anordnas måste kunna variera från skolenhet till skolenhet.

Proposition 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s 284

Med skolbibliotek brukar vanligtvis avses en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställs till elevernas och lärarnas förfogande och som ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande. Regeringen anser att skolbiblioteken spelar en så viktig roll för att stimulera elevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen att det är motiverat med en egen bestämmelse i skollagen. Regeringen anser dessutom att det är självklart att även elever i grundsärskolan, specialskolan och sameskolan i motsats till dagens reglering omfattas av bestämmelsen. Som en följd av regeringens förslag i övrigt omfattas även fristående huvudmän av förslaget.

Enligt regeringens uppfattning har de allra flesta skolor i samtliga skolformer redan i dag tillgång till skolbibliotek på ett eller annat sätt. Tillgången till skolbibliotek måste kunna anordnas på olika sätt beroende på de lokala förhållandena vid varje skola. En liten skola på landsbygden kan ha behov av andra lösningar än en stor skola i en stor stad. Därför måste anordnandet av skolbibliotek kunna se olika ut utifrån varje skolas eller elevernas olika behov och förutsättningar. Regeringen föreslår således att eleverna ska ha tillgång till skolbibliotek men att organiseringen av skolbiblioteksverksamheten ska vara flexibel.

Bibliotekslagen (2013:801):

I denna lag finns bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet. Det allmänna biblioteksväsendet består av all offentligt finansierad biblioteksverksamhet och utgörs av:

1. folkbibliotek,
2. skolbibliotek,
3. regional biblioteksverksamhet,
4. högskolebibliotek,
5. lånecentraler, och
6. övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet (1 § bibliotekslagen)

Enligt 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek (10 § bibliotekslagen).

Skolbibliotekets ändamål

Bibliotekslagen (2013:801):

Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.

Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet (2 § bibliotekslagen).

Likvärdig utbildning

Skollagen 2010:800:

Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas (1 kap. 9 § skollagen).

Proposition 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s 638

Begreppet "likvärdig" innebär inte att utbildningen ska vara likformig i betydelsen likadan utan att kvaliteten i verksamheten ska vara så hög att de fastställda målen kan uppnås oavsett var i landet verksamheten bedrivs. Hur verksamheten ska utformas för att nå de fastställda målen kan variera beroende på lokala behov och förutsättningar. Det finns olika vägar att nå de fastställda målen. Hänsyn ska tas till barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns utrymme för anpassningar av undervisningen och organisationen av utbildningen till behoven hos olika barn och elever, så länge de tillförsäkras lika tillgång till likvärdig utbildning.

Rektor tar ansvar för skolbiblioteket som pedagogisk resurs

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, reviderad 2017

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

- skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bland annat skolbibliotek och digitala verktyg (2.8 Rektorns ansvar).
- skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens (2.8 Rektorns ansvar).

Värdegrundsarbete

Skollagen (2010:800):

Målinriktat arbete

Huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever. Närmare föreskrifter om detta finns i 7 och 8 §§ (6 kap. 6 § skollagen)

Skyldighet att förebygga och förhindra kränkande behandling

Huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling (6 kap. 7 § skollagen).

Proposition 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s 320

Det är skolans, och ytterst rektorns, ansvar att skapa trygghet och studiero i skolan. En viktig förutsättning för detta är att elever, lärare och annan personal känner ett gemensamt ansvar och har respekt för varandra i skolan samt att skolan även involverar elevernas vårdnadshavare i arbetet med att skapa gemensamma utgångspunkter för en trygg skolmiljö. Det kräver ett aktivt värdegrundsarbete där grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter kommer till uttryck i praktisk handling. Att skapa en miljö som bygger på respekt och delaktighet utgör grunden för en trygg och utvecklande studiemiljö. Rutiner för att säkerställa samverkan och

kommunikation mellan elever, lärare och annan personal är också centrala inslag i det förebyggande och långsiktiga arbetet.

Prioriterade grupper

Bibliotekslagen (2013:801):

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information (4 § bibliotekslagen).

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. de nationella minoritetsspråken,
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska (5 § bibliotekslagen)

Kvalitetsarbete

Skollagen (2010:800):

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen (4 kap. 3 § skollagen).

Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska genomföras även på förskole- och skolenhetsnivå (4 kap. 4 § skollagen).

Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, förskollärare, övrig personal och elever. Barn i förskolan, deras vårdnadshavare och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.

Rektorn och förskolechefen ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs enligt första och andra styckena.

Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls (4 kap. 5 § skollagen).

Det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska dokumenteras (4 kap. 6 § skollagen).

Kompetensutveckling

Skollagen (2010:800):

Huvudmannen ska se till att personalen vid förskole- och skolenheterna ges möjligheter till kompetensutveckling.

Huvudmannen ska se till att förskollärare, lärare och annan personal vid förskole- och skolenheterna har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet (2 kap. 34 § skollagen).

Förarbeten:

Proposition 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet s 661

Bestämmelsen, som här gäller samtliga huvudmän inom skolväsendet, avser att tydliggöra att huvudmannen ska ge förutsättningar, bl.a. ekonomiskt och tidsmässigt, för kompetensutveckling.

Enligt andra stycket, som delvis motsvarar 2 kap. 7 a § i 1985 års skollag, har huvudmannen ett ansvar för att all personal vid förskole- och skolenheterna får kännedom om de föreskrifter som gäller för skolväsendet. I nyss nämnda bestämmelse gäller detta bara för den undervisande personalen. I den föreslagna skollagen har detta alltså utvidgats till att avse all personal. För den icke undervisande

personalen handlar den nödvändiga insikten om framför allt de föreskrifter som rör skolans värdegrund etc., t.ex. 6 kap. om åtgärder mot kränkande behandling.

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, reviderad 2017

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen (2.8 Rektorns ansvar).